

עיקור חיות מחמד

שאלה

האם מותר לסרס ולעקר חיות מחמד? באמצעי התקשורת מופצות פרסומות שהדבר חשוב לכל בעלי חיות המחמד כדי למנוע מהם מחלות, ולמנוע מהם ריבוי גדול ובכך הרבה מהם יהיו מוזנחים מחוסר בעלים.

א. איסור סירוס

בפרשת מומי הקרבנות בפרשת אמור (ויקרא כב, כד) נאמר: "ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' ובארצכם לא תעשו". וברש"י: "ובארצכם לא תעשו — דבר זה, לסרס שום בהמה וחייה ואפילו טמאה, לכך נאמר בארצכם, לרבות כל אשר בארצכם, שאי אפשר לומר לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ, שהרי סרוס חובת הגוף הוא, וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ". והלאו מקובל על כל הפוסקים.

וכן בספרא (אמור פרשה ז אות יא): "לא תקריבו אין לי אלא שלא יקריבו מנין שלא יעשו תלמוד לומר לא תעשו, אין לי אלא תמימים בעלי מומים מנין תלמוד לומר לא תעשו, אין לי אלא בהמה, חיה ועוף מנין תלמוד לומר בארצכם, אין לי אלא בארץ בחוצה לארץ מנין תלמוד לומר לא תעשו בכל מקום שאתם, מנין אף באדם תלמוד לומר ובכם כדברי בן חזינאי".

ובשאלתות דרב אחאי גאון (פר' אמור שאילתא קה): "ברם צריך לומר מהו לסרוסי דבר טמא כמו כלב וחתול מי אמרינן לא תקריבו ולא תעשו אמר רחמנא בהמה טהורה

דבת הקרבה היא קאי עלה בלא תעשו, אבל טמאה לא, או דילמא לענין עשייה לא שנא? ת"ש דתניא (חגיגה יד ע"ב) שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא אמר להם ובארצכם לא תעשו — כל שבארצכם לא תעשו מ"ט מכדי חובת הגוף היא מה לי בארץ מה לי בחוצה לארץ אלא האי בארץ כל שבארץ והאי בכס כדאמרינן בכס לא תעשו דברי בן חזינאי וכן הלכתא".

והרמב"ם (הל' איסורי ביאה פט"ז ה"י) פסק: "אסור להפסיד איברי זרע בין באדם בין בבהמה חיה ועוף אחד טמאים ואחד טהורים בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ אע"פ שנאמר ובארצכם לא תעשו, מפי השמועה למדו שדבר זה נוהג בכל מקום, וענין הכתוב לא יעשה זאת בישראל בין בגופן בין בגוף אחרים, וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום ואפילו מסרס אחר מסרס לוקה". וכן פסק השו"ע (אבן העזר סי' ה סי"א). משמע שהאיסור הוא בבהמות חיות ועופות, ולא דוקא בבני אדם.

ב. דין עיקור נקבות באדם ובבהמה

בהלכה יא (הל' איסורי ביאה פט"ז) פסק הרמב"ם: "כיצד הרי שבא אחד וקרת את הגיד ובא אחד וקרת את הביצים או נתקן ובא אחד וקרת חוטי ביצים, או שבא אחד ומעך את הגיד ובא אחד ונתקו ובא אחד וקרתו כולן לוקין, ואע"פ שלא סרס האחרון אלא מסורס בין באדם בין בבהמה חיה ועוף, והמסרס את הנקבה בין באדם בין בשאר מינים פטור". וכן השו"ע (שם) סיים לגבי נקבה: "פטור אבל אסור".

משום דגזרינן זכר בהמה אטו זכר דאדם או שמא איסור דאורייתא הוא כמו באדם עכ"ל נמצא מ"ש או לשאר בע"ח היינו הזכרים מן הבע"ח.

ונראה לי שיסוד המחלוקת בין ר' יהודה לחכמים הוא: האם עיקר הלימוד מ'נתוק וכרות' וכד' שהם כולם באברי הזרע של הזכר, או שכיון שבא הכתוב וכללן "ובארצכם לא תעשו" וכן "כי משחתם בהם" למדנו שלגבי בהמה שאין בה מצות פו"ר והציווי על בעליה אין לחלק בין זכרים לנקבות.

בספר יראים (סי' שמב) כתב בטעם המחלוקת: "ובהמות וחיות אע"ג דלאו בני מצוות פריה ורביה ניהו כיון דזכרים ניהו דומיא דאנשים שנצטוו יש לומר שגם עליהן הקפידה תורה. ע"א הכתוב לא דבר כלל אלא בזכרים דכתיב ונתוק וכרות ונקיבות לאו בני הכי ניהו". ופירושו השני כהסבר לעיל.

ובסמ"ג כתב שהנאמר בספרא לאסור סירוס בנשים הוא דוקא לקרבן ולא לעצם העשייה. אולם האמור בתוספתא קשה לדבריו.

הגר"א בביאורו (שם ס"ק כה) כתב שאף לרמב"ם וש"ע איסור סירוס נקבה בבע"ח הוא מן התורה אלא שהוא איסור עשה, וז"ל: "המסרס את הנקבה — ת"כ שם מנין שאף הנקבות בסירוס ת"ל כי משחתם, רי"א בהם ואין הנקבות בסירוס ופ' כת"ק אלא דאין בהם מלקות כיון דלא נכללו בל"ת דלא תעשו".

עולות שלש שיטות בהסברת המחלוקת: שיטה אחת שנקבות בעלי חיים אסור מדרבנן, שיטה שניה שאסור מן התורה כאיסור עשה ושיטה שלישית שאיסורן

לעומת זאת מהשאלות שהובא לעיל משמע שבבהמות חיות ועופות לא חלקו בין זכר לנקבה.

מקור מחלוקתם הוא האמור בתוספתא (מכות פ"ה ה"ו): "המסרס את האדם ואת הבהמה ואת החיה ואת העופות בין גדולים בין קטנים בין זכרים בין נקיבות הרי זה חייב, ר' יהודה אומר מסרס זכרים חייב מסרס נקבות פטור". וכן בספרא (אמור פרשה ז אות יב): "מנין שהנקבות בסירוס תלמוד לומר כי משחתם בהם מום בס, רבי יהודה אומר בהם אין נקיבות בסירוס".

וכן באר המגיד משנה (שם ה"א) את דברי הרמב"ם: "בת"כ רבי יהודה אומר אין הנקבות בסרוס וכן מבואר בפרק שמנה שרצים ופירש רבינו חייבא הוא דליכא אבל איסורא איכא מדלא תני מותר לסרס הנקבות ולזה כתב רבינו פטור".

ונראה שלגבי נשים לכו"ע אינן בסירוס, ולעתים אף מותרות מפני שאינן מצוות בפריה ורביה (עי' שבת קי ע"ב, רמב"ם הל' אסו"ב פט"ז ה"ב, שו"ע אה"ע סי' ה ס"ב). אולם השאלה היא מה הטעם לר' יהודה שהותר בנקבת בהמה וכי מה ההבדל בינה לבין זכר.

כך שאל החלקת מחוקק (סי' ה ס"ק ו): "יש לדקדק למה תהיה בהמה חמורה מאשה ודוחק לחלק דוקא היא מותרת לשתות (עי' עצמה) אבל אין משקין אותה (עי' אחרים) וגם דוחק לר' דאשה ג"כ אסורה לשתות אם לא מפני צער לידה כמו שחילק בב"ח דהא בטור לא הזכיר צער לידה כלל. וראיתי בסמ"ג ל"ת ק"ך המשקה כוס של עיקרים לאדם כדי לסרסו בנקיבה מותר בזכר אסור וה"ה לשאר מינים וכתוב בביאורי מהר"ר אייזיק שטיין על הסמ"ג בזכר אסור וה"ה לשאר מינים

חבל נחלתו

בל"ת זכרים.

בזקנה או בעקרה שאינן יכולות להוליד.

ופרש רש"י: "ומי שרי — לשתות כוס עיקרין.

"לא תעשו — קרי ביה לא תיעשו". היינו אף ע"י גרמא אסור לגרום לעיקור.

השאלות (אמור שם) רצה לומר שהאיסור הוא דוקא לפי ר' יהודה שאינו מתכוין אסור, ורק בהל' שבת הלכה כר' שמעון שאינו מתכוין מותר. תוס' (ק"ע"ב ד"ה תלמוד) דחו זאת שבכה"ת הלכה כר' שמעון שאינו מתכוין מותר, והעמידו את השאלה (שנפסקה להלכה) בפסיק רישיה ולכן אסור. והסכימו עם תוס' — הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א והרא"ש (שבת פ"ד סי' ט).

הרמב"ם (הל' אסור"ב פט"ז) פסק בהלכה יב: "המשקה עיקרין לאדם או לשאר מינים כדי לסרסו ה"ז אסור ואין לוקין עליו, ואשה מותרת לשתות עיקרין כדי לסרסה עד שלא תלד... אינו לוקה עד שיסרס בידו וראוי להכותו מכת מרדות".

משמע מדבריו שהאיסור בעיקור הוא מדאורייתא ואשה פטורה משום שאינה מצווה על פו"ר¹. ומי שעיקר שלא ע"י מעשה ישיר באברי הגוף פטור ממלקות ואסור מן התורה. וכן כתב המגיד משנה על

כרמב"ם פסקו: ס' החינוך (מצ' רצא), סמ"ג (סי' קכ), ס' יראים (סי' שמב), אורחות חיים (דין מסרס אות א).

כשאלות פסקו: ס' האשכול (הל' סירוס דף ק"ט ע"ב-ק"ע"א), ראב"ה (שבת סי' רמב), רא"ש (שבת פ"ד סי' ט), טור (אה"ע סי' ה), רבינו ירוחם (תוא"ח נ"כ ח"א), סמ"ק (מצ' קסו), ספר הפרנס (סי' שה).

וא"כ אע"פ שהשו"ע פסק כרמב"ם שאיסור עיקור נקבות של בע"ח אינו מהתורה, רבים הם הגאונים והראשונים האוסרים אף בנקבות של בע"ח מן התורה. והמעשה אסור לפחות כספק של תורה.

ג. השקאת כוס של עיקרין

נדון עתה מה הדין במשקה חומר מעקר האם חיובו מן התורה או מדרבנן.

לאחר שהמשנה בשבת (קט ע"ב) פוסקת שמותר לשתות כוס של עיקרין, שואלת הגמרא (ק"ע"ב): "ומי שרי? והתניא: מניין לסירוס באדם שהוא אסור — תלמוד לומר: ובארצכם לא תעשו — בכס לא תעשו, דברי רבי חנינא!". והגמ' מסיקה שהמדובר בשתייה לאשה — לפי מ"ד שאינה מצווה בפו"ר, ולמ"ד שמצווה בפו"ר המדובר

1. ונראה שלרמב"ם המשקה נקבת בעלי חיים פטור מן התורה ואסור מדרבנן, כן משמע מדברי הרמב"ם בספר המצוות (מצוה שסא): "היא שהזהירונו מהפסיד כלי התשמיש מן הזכרים מאי זה מין שיהיה מבעלי חיים, שוה בזה האדם וזולתו". וכ"נ מהריטב"א (שבת ק"א ע"א): "הלכך המסרס את הנקבה במין האדם פטור הוא, אבל במין חיה ובהמה אפשר שהוא אסור, דהתם לא שייך לומר טעמא דאיתתא לא מיפקדא אנן לא מפקדינן עלה, ובתורת כהנים (פ' אמור) יש סיוע לדבריו דתניא מנין שאף הנקבות בסירוס שנאמר כי משחתם בם, אבל רבותינו הצרפתים ז"ל [כתבו] שהמסרס את הנקבה אפילו בהמה חיה ועוף פטור, וההיא דתורת כהנים לאסור הקרבה על גבי המזבח הוא דמרבי להו דכתיב בסופיה דקרא לא תקריבו". ורבותינו הצרפתים שהזכיר הוא בעל ס' יראים.

וענה הגרצ"פ פרנק: "ולענ"ד נראה דבנ"ד לאו גרמא הוא, אלא דתליא אם סם זה דרכו להחליש ולבטל לחלוטין כח ההולדה, דאברי ההולדה נפסדים מכח הסם, **י"ל דלאו גרמא הוא**, ומלבד מה שאסור כמשקה כוס עיקרין, דמבואר בטור ובשו"ע אהע"ז (סימן ה סעיף יב) דאסור בכל בע"ח, נראה שהזריקה גרע טפי, דכוס עיקרין אינו פועל אלא לאחזר העיכול, ולפני זה עוד אפשר להחזירו ע"י הקאה, דהא גם בסם הממית דחריף טובא מצילים את השותה ע"י הקאה. אבל זריקה זו מתערבת בדם מיד עם זריקתה ומתחילה תיכף לפעול, ואפשר דככורת ונותק ממש בידיה הוא, דמסתבר דקפידא דהאי קרא על בטול כל ההולדה הוא, ואם היה עושה הזריקה באברי ההולדה הדין נותן שהוא מסרס ממש, וממילא דבזורק בשאר חלקי הגוף נמי מסרס בידיה הוא, דכל אברי האדם גוף אחד הם. ומאי נ"מ באיזה מקום נעשה הזריקה סוף סוף עושה מעשה בידיה בגופו ונטל ממנו כח ההולדה, ומאי סברא היא לומר דבאבר אחר גרמא הוא. "ולכן אי איכא לברורי שהסם הזה דרכו וטיבו לבטל כחן של אברי ההולדה, הרי זה מסרס גמור הוא וחיוב מלקות משום מסרס. אך אם יתברר שהסם הזה אינו נוטל כח ההולדה, אלא מסבב סיבות צדדיות שלא ירצה להזדקק כמו נטילת הכרבלתא, ובאמת האיברים אינם נפסדים בעצמם, וגם אפשר דהדרי בריא, ודאי שהזריקה הזאת שריא היא דאין זה סירוס, אבל בלי ברור, מספק חסרון ידיעה, יש לדון דהוי ספק דאורייתא ואסור. "אבל במסקנא קאמר שם רב אשי דנטילת הכרבלת לאו סירוס הוא כלל אלא רמות רוחא וכו' וכמ"ש הב"ש שם. א"כ אין להוציא מזה דאינו עובר אא"כ נוגע באברי הזרע,

ההלכה. וכ"נ מס' החינוך (מצ' רצא).
אבל בספר יראים (סי' שמב) כתב: "ונראה הדבר שעיקור סם מדרבנן [מדשרין] בזקנה ועקרה אפי' למ"ד נשים נצטוו על פריה ורביה, ובתורת כהנים תניא מניין שאף הנקבות בסירוס ת"ל כי משחתם בהם מום בס, פי' שאף הנקבות פסולות במשמע לקרבן בסירוס שלא נאמר בזכרים משתעי קרא דכתיב ומעוך וכתות ת"ל כי משחתם בהם מום בס והאי קרא אאיסור הקרבה מיירי ואם נפרש לאיסור סירוס למ"ד נשים נצטוו מיירי ובסירוס ביד דלא הוה ממילא כגון סם שפירשנו מדרבנן".
ונראה שדין עיקור נקבת בהמה במחלוקת בין הרמב"ם וסיעתו (מדרבנן) לשאלות וסיעתו (מדאורייתא).
וכן נראה מדברי הרשב"א (שבת קי ע"ב) שאין הבדל בין עושה בידיה לבין משקה: "ומכל מקום אכתי קשיא לי מאי קא מייתי הכא מדרבי יוחנן דאמר הרוצה שיסרס תרנגול דהתם הא קא מכיין הכא לא מכיין, וי"ל דלרבנותא נקטיה דאיהו סבירא ליה **דלא אסרה תורה אלא בנוגע ממש במקום סירוס וכדכתיב ומעוך וכתות ונותק וכרות אבל בשאינו נוגע באבר עצמו מותר וכדבר דאתי ממילא הוא**, והיינו דקאמר הני מילי היכא דקא מכיין ליגע באבר אבל היכא דלא מכיין ליגע באבר עצמו לא כדרבי יוחנן ואע"ג דמכיון לסירוס וכל שכן הכא דלא מכיין, וכאמור זאת הו"א ולמסקנה הגמ' הסיקה שדין השקאת כוס של עיקרין כדיון פעולה ביד.
וכן ענה בשו"ת הר צבי (י"ד סימן כג): "על דבר הזריקות, שמוזיקים בגופם של התרנגולים סם המסרס אותם ומתוך כך נעשים שמנים ביותר, אי אריך למיעבד כן".

חבל נחלתו

נוגע, ובכל מקום שהוא עושה מעשה בגוף שעי"ז יסתרס חזרב מסרס ועובר... ועי"ע שו"ת יביע אומר (ח"ד או"ח סי' כו אות יב) שזן בענין סירוס בגרמא בבהמה. ועל כן מעשה של זריקה מעקרת או השקיה בנוזל דינו כסירוס וחומרנו לזכרים ולנקבות כפי שבארנו לעיל. ולגבי נתינת הורמונים אם הם מעקרים את בעל החיים אסור משום סירוס. ואם דוחה את מחזור הבייץ וממילא אין החיה יכולה להתעבר, כאן יש מקום להתיר אם אין בכך פעולה שמונעת התעברות לעולם.

ד. אמירה לנכרי

בסנהדרין (נו ע"א) שנינו: "תנו רבנן: שבע מצות נצטוו בני נח: דינין, וברכת השם, עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, ואבר מן החי. רבי חנניה בן גמליאל אומר: אף על הדם מן החי. רבי חידקא אומר: אף על הסירוס. רבי שמעון אומר: אף על הכישוף. רבי יוסי אומר: כל האמור בפרשת כישוף — בן נח מזהר עליו... רבי אלעזר אומר: אף על הכלאים. מותרין בני נח ללבוש כלאים, ולזרוע כלאים, ואין אסורין אלא בהרבעת בהמה ובהרכבת האילן".

ההלכה היא שאין בני נח מצווים על הסירוס (עי' רמב"ם הל' מלכים פ"ט ו-י), ואעפ"כ זאת סוגיית הש"ס בבבא מציעא (ע"ב): "ת"ש דשלחו ליה לאבוה דשמואל: הלין תורי דגנבין ארמאי ומגנחין יתהון, מהו? — שלח להו: הערמה אתעביד בהו, אערימו עלייהו ויזדבנון. אמר רב פפא: בני מערבא סברי לה כרבי חידקא, דאמר: בני נח מצווין על הסירוס, וקא עברי משום ולפני עור לא תתן מכשל. סבר רבא למימר: ימכרו לשחיטה. אמר לו אביי: דיין שקנסת עליהם מכירה.

אלא כל שעושה מעשה בגוף זה ומסרסו, זה חשיב בידיים ממש, וגם רמ"א לא נתכוין לומר דהיכא דלא נוגע באברי הזרע לאו מסרס הוא, אלא ר"ל דלא עביד בהם שום שינוי, ולא שום קלקול, אלא מסיבה צדדית כמו בנטילת הכרבלתא וכיו"ב, אבל אין למילף מזה כה"ג דנעשה שינוי באברי הזרע דשוב אין נפ"מ אם נוגע באברי הזרע או לא נוגע, דבקלקול אברי הזרע תליא מילתא.

ואף שיש מגדולי הפוסקים דנראה דשיטתם היא דתליא אם נוגע באברי הזרע דוקא, כמו הלבוש באהע"ז (סימן ה) שכתב: מדכתיב לא תעשו משמע עשיה בידיים שנוגע באבר ההולדה ומסרסו, אבל המשקה כוס עיקרין כו' כדי לסרסן אינו לוקה עליו שהרי אינו נוגע באברי הזרע, אבל איסור מיהא איכא אפילו שותה רק לרפואה. וכן המבי"ט בקרית ספר על הרמב"ם (פ"ט מה' איסור"ב הי"ב) כתב, דכל היכא דלא נגע באיברים ממש לא מיחייב משום ובארצכם לא תעשו, דהאי אמעוך וכתות קאי דהוי סירוס איברים, ומש"ה לא לקו עכ"ל. וכן המ"מ כתב על הרמב"ם שם: דבסוגיא דבשבת (דף קי ע"ב) מתבאר דכל היכא דלא נגע באיברים ממש לא מיחייב ע"כ. והנה לשיטתם דבמעשה סירוס יש נפ"מ בין נוגע באברי הזרע ובין לא נוגע, א"כ קשה שם בגמרא, דפריך ומי שרי כוס עקרין והתניא וכו', ומאי קושיא הא דרשה דקרא ובארצכם לא תעשו — בכס לא תעשו, זה קאי על הפסוק הקודם ומעוך וכתות וכמו שאומר הלבוש דהוי סירוס איברים, משא"כ בכוס עקרין שאינו עושה מעשה בידיים באברי הזרע, ולמ"ל לחלק חילוק חדש, ה"מ דקא מכוין הכא מעצמו הוא, ומדלא נזכר חילוק הלבוש והמ"מ הנ"ל היה מקום לומר דאין נ"מ כלל בין נוגע באברי הזרע ובין לא

נקבות) דורשים זאת משתי סיבות: ראשית פחות מחלות לבע"ח, ושנית כדי למעט במספר הכלבים והחתולים שאין להם בעלים. ושני החשבונות אינם נוגעים כלל לצער בעלי חיים. צער בעלי חיים הוא צער לבע"ח בגופו, והוא הותר לצורך אדם כאשר אין ברירה ויבואר להלן, אבל חששות של בעלי חיות המחמד אינם מחמת רחמנות על החיות. ולעקר חיה ובהמה מחמת שהאדם מצטער בראית בעל החיים, אין זה רחמנות וצער בעלי חיים, אלא סוג של רחמנות הומאנית שיצאה מתרבות המערב, אשר באה להלביש על בעלי החיים את המושגים המזוייפים של בעליהם, ואינה רחמים אלא אכזריות. כמובן שחיסונים מותרים ואף נחוצים, אך מדוע לעקר בעלי חיים. ואפילו להשקות כוס עיקרין לבהמה חולה הסתפקו הפוסקים (עי' פתחי תשובה סי' ה ס"ק י).

כך כתב בתרומת הדשן (ח"ב סי' קה): "אם למרוט נוצות לאוזות חיים, אי דומה לגיזת כבשים או אי הו צער בעלי חיים, גם לחתוך לשון העוף כדי שידבר, ואזנים וזנב מכלב כדי ליפותו. **נראין הדברים דאין אסור משום צער בעלי חיים אם הוא עושה לצורכיו ולתשמישו**, דלא נבראו כל הבריות רק לשמש את האדם, כדאיתא פרק בתרא דקידושין (פב ע"א). ותדע דבפ' ב' דב"מ (לו ע"א) חשיב פריקה צער בעלי חיים, וא"כ היאך מותר משא כבד על בהמתו להוליכו ממקום למקום הא איכא צער בעלי חיים? וכ"ת אין הכי נמי, הא אמרינן התם דרבנן דר"י הגלילי סברו דאפילו תחת משאו שאין יכול לעמוד בו חייב לפרוק וכי ברשיעי עסקינן? וכ"פ בשו"ע (אה"ע סי' ה ס"ד).

פשיטא, בנו גדול — כי אחר דמי, בנו קטן מאי? רב אחי אסר, ורב אשי שרי. מרימר ומר זוטרא, ואמרי לה הנהו תרי חסידי מחלפי אהדדי".

ועפ"ז פסק הרמב"ם (הל' אסורי ביאה פט"ז הי"ג): "אסור לומר לעכו"ם לסרס בהמה שלנו ואם לקחה הוא מעצמו וסרסה מותר, ואם הערים ישראל בדבר זה קונסין אותו ומוכרה לישראל אחר ואפילו לבנו הגדול מותר למוכרה, אבל לבנו הקטן אינו מוכרה לו ולא נותנה לו". ובאר המגיד משנה: "ורבינו פסק דאע"ג דלא קי"ל כמ"ד בן נח מצווה על הסירוס אסור לומר לעכו"ם לסרס דבכל המצות איכא שבות דאמירה לעכו"ם וכמו שכתבתי פי"ג מהלכות שכירות...".

ובשו"ע (אה"ע סי' ה ס"ד) פסק כרמב"ם, והרמ"א הגיה: "ומותר לתת בהמה לעובד כוכבים למחצית שכו, אע"פ שהעובד כוכבים בודאי יסרסנו (הגהות מיימוני פי"ז מהלכות א"ב), דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד (בית יוסף). ומותר למכור לעובדי כוכבים בהמות ותרגולים, אע"ג דבודאי העובד כוכבים קונה אותם לסרסם. ויש אוסרים (תמצא מבואר בת"ה סי' רנ"ד [רצ"ט]). ומיהו אם אין העובד כוכבים הקונה מסרסם בעצמו, רק נותנו לעובד כוכבים אחר לסרס, לכולי עלמא שרי (ג"ז שם)".

היינו אף הרמ"א שמתיר בתנאים מסויימים אינו מתיר אלא במוכר לנכרי כשאין התניה מפורשת לסירוס אבל אם מתנה לסרס יש בכך אמירה לנכרי האסורה, ואפילו כך יש אוסרים אלא רק כשהנכרי מצוה לנכרי אחר לסרס.

ה. צער בעלי חיים אמתי ומזוייף

התובעים עיקור בעלי חיים (הן זכרים והן

חבל נחלתו

טבעת לבהמה, כדי שלא יעלה עלי' זכר, ולא מקרי טרוס. דהא אמרו (שבת ק"י ע"ב), דמותר לייטול כרבלתו של תרנגול, אע"ג דמיסתרס ע"י כך, וכן אמרו (שבת נ"ב), האיילים יוצאין לבבות, דהיינו שקושרין עור על זכרותם, שלא יעלו על הנקיבות, ש"מ דכל שאינו עושה מעשה באיברי הזרע שרי".

ואע"פ שלכאורה אין הבדל בין נתינת משקה המעקר לבין טבעת הגורמת שלא תתעבר, נראה הבדל ברור מפני שטבעת היא רק דבר חיצוני המשפיע שזרע הזכר לא ייקלט אבל אינו פגיעה באברי הגוף. (ואין זה דומה לנטילת כרבולת שהיא משפיעה מבחינה מנטאלית על התרנגול שיסתרס. ועי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' יב ו-יג).

מסקנה

אין לעקר בעלי חיים לא בפעולות באברי הזרע ולא בשתיית כוס עיקרין או זריקות. ואם צריך למעט את ולדותיו ניתן לעשות זאת בצורה מכנית כמבואר לעיל².

במקרה שלפנינו אין בכך שום צורך תכליתי לאדם אלא כבי' להגן ולשמור על החיות, ולהן יש בכך גם צער בעלי חיים וגם איסור סירוס, ומן הראוי להימנע מכך.

1. פעולות מותרות

יש פעולות המותרות כאשר בעל חית המחמד אינו רוצה שהיא תתעבר שמותר לעשותן. במשנה במסכת שבת (פ"ה מ"ב) שנינו: "...זכרים יוצאין לבובין רחלות יוצאות שחזות כבולות וכבונות העוזים יוצאות צרורות...".

ופרש ר' עובדיה מברטנורא:

"לבובין — בעור שקושרים להם כנגד זכרות שלא יעלו על הנקבות.

"כבולות — שכובלים אליה שלהן וקושרים אותה ברגליהן כדי שלא יעלו עליהן זכרים".

רואים שפעולות אלה הותרו אף שמן הסתם הבהמה תובעת את שלה.

וכן כתב בדרכי משה (א"ע סי' ה אות ה):

"בהגהת אלפסי (פרק במה בהמה) דמותר לתת

2. הערת הרה"ג יעקב אריאל – רב העיר רמת-גן:

במסקנת דבריך אתה אוסר לסרס גם ע"י הזרקת זריקות. בעוד שבתוך הדיון עצמו הוזכר עיקור הורמונאלי שהוא מותר. היה צורך להדגיש זאת גם בסיכום, כי זו השיטה זו המומלצת עפ"י ההלכה. וגם מבחינה עובדתית שיטת הזריקות היא בדרך כלל הורמונאלית. הזריקות ההורמונאליות משפיעות רק על הביוץ ואינן מעקרות ממש את החיה. עובדה היא שיש צורך לחזור עליהן לעתים מזומנות. אין דינן ככוס של עיקרין אלא כדין נטילת הכרבולת. רק בגלל העדפת נוחות הוטרינרים ממליצים על השיטה הכירורגית, שהיא גם סירוס ממש האסור עפ"י ההלכה וגם יש בה צעב"ח. כי גם כאשר מנתחים בהרדמה כשהחיה מתעוררת היא סובלת. יפה הערת שריבוי בעה"ח אינו נחשב מצד עצמו כצעב"ח. אולם יש להוסיף שכל הטיעון של צעב"ח הוא מזויף מתוכו. תופעת ריבוי בעה"ח החלה להתעורר רק כתוצאה מהאופנה של גידול חיות מחמד. מגדלים ומשווקים כמות אדירה של חיות כאלה ואח"כ מתלוננים שהן מתרבות וגוריהן ננטשים וגוועים ברעב. אם המחיר של גידול חיות מחמד הוא האילוף לסרסם אח"כ למה בכלל לגדלם? אם ימעטו המגדלים יימנע גם הצורך בסירוסם. לא מעוקצך ולא מדובשך! אופנה זו של גידול חיות המחמד לא נעשית כלל לשם רחמנות על בעה"ח. חיות אלו לא היו נטושות וריחמו עליהן, ייצרו אותן לכתחילה רק כדי לשעשע בהם את בני האדם.

בשולי הדברים

נראה שהכיוון לעקר ולסרס בע"ח הוא פרי רוח המינות (=נצרות) שהתפשטה בציבור. אותה הנצרות שקידשה את אי-הבאת ילדים לעולם מפני שסברה שהוא עולם מלא רשע, וא"כ כמה שימעטו היצורים בו יהיה פחות סבל, היא שחשבה עצמה שכל הבריות נועדו רק לשרתה והיא לא נועדה לשרת את רבש"ע אלא

את עצמה, אותה המינות, היא הסוברת שמוטב לבוא באכזריות ולעקר בע"ח, כדי שהאדם לא יראה בסיבלן. אותה המינות היא שהובילה לכך שסבל בעלי חיים עדיף מסבלו של אדם ועם רחמנותה הפכה אכזרית לבנ"א ולרחמנים. ועי' במאמר 'חזון הצמחונות והשלום' לרב דוד כהן, 'הנזיר' זצ"ל.

יתרה מזאת, גידולן של חיות אלו גורם פעמים רבות צער בני אדם, שהוא חמור יותר מצער בע"ח. הגללים שחיות אלו מטילות ברחובות הערים מזהמים ומזיקים. יש אנשים המחליקים על גללים אלו. הכלבים מבהילים את הילדים. ובמו עיני ראיתי כלב שנבח על ילד קטן שנבהל וברח ממנו לכביש, מכונית שנהגה הופתע מקפיצתו הפתאומית של הילד לכביש, לא הספיקה לעצור ורק בנס הילד לא נדרס למוות. ראיתי גם כלב שקרע את טליתו של אדם שיצא מביכנ"ס בשבת עטוף בטליתו.

מי שדואג באמת למנוע צער בע"ח שיימנע או לפחות יצמצם את גידול הכלבים והחתולים מעיקרא ולא יצטרך לעקרום אח"כ.